

Проект Програми тренінгов може складатися ініціативної групою (лібо окремими експертами), однак обов'язковою процедурою повинно стати проведення декількох етапів узгоджень і громадських слухань.

6. Рекомендуються декілька способів оцінки якості зростання підготовки працівників туристсько-рекреаційного комплексу:

а) система тестів, оцінюють кваліфікацію і прирост знань і умінь в післятренінговий період;

б) проведення моніторингу і оцінки незалежними експертами;

в) проведення соціологічних опитів серед споживачів кримського туристського продукту, що дозволяють виявити позитивні зміщення (або їх відсутність) в рівні кваліфікації персоналу і якості обслуговування (подібні дослідження проводяться в період курортного сезону на підприємствах санаторно-курортного типу Асоціацією курортів Криму).

Діяльність тренінгового центру для сфери туризму Криму повинна бути постійною і, в той же час, інноваційною, що відповідає вимогам постійно змінюваного світового туристського ринку.

Література

1. Аналіз тренінгових програм по тайм-менеджменту. 13.04.2010 /Bogush Time [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/1446>.
2. Корпоративне навчання персоналу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uprav.ru/corporate/?from=ob_kav_google&gclid.
3. Лозийчук Н. Ринок тренінгов в новому сезоні: якість проти ціни? / Н. Лозийчук // Я – перший. – Січень. – 2009.
4. Опивалова А.В. Хто і як тренується на тренінгах / А.В. Опивалова // Студія бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/217/>.
5. Патлах І.Н. Корпоративні тренінги як інструмент підвищення професійного рівня і розвитку персоналу / І.Н. Патлах [Електронний ресурс], 2011. – Режим доступу: <http://www.b17.ru/article/3056/>.
6. Пищулін С. Корпоративні тренінги в компанії / Тренінговий центр «Формула успіху» / С. Пищулін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/>.
7. Пожидаєв В.Ю. Виклики, які ставить сьогоднішній день українському тренінговому ринку. 23.04.2011 / В.Ю. Пожидаєв //Компас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/3090/>.
8. Сидор О.Я. Стратегія або стратегічна помилка тренінгових компаній / О.Я. Сидор // Кібит, школа бізнесу. 30.10.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/886/>.
9. Снегірев Ф. Тренінг – інструмент обоюдоострий / Ф. Снегірев // Єженедельник «Аптека». – 2008. – №37 (656).
10. Сторчак А. Відкритий або корпоративний: вибираємо тренінг для компанії / А. Сторчак // Storckhak life & business coaching. 28.06.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/3465/>.
11. Тренінгове навчання персоналу дає конкурентне перевагу/ Національний бізнес-центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ttn.ua/articles/4329/>.

338.488.2 (477.86)

*Мендела І. Я., к. е. н., доцент,
Інститут туризму*

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Не існує ні одного підприємства готельного бізнесу, яке б не мало зовнішнього середовища, та не знаходилося б з ним у стані постійної взаємодії. Будь-яке підприємство потребує постійного отримання з зовнішнього середовища вихідних продуктів для забезпечення своєї життєдіяльності. При цьому кожне підприємство індустрії гостинності повинне віддавати що-небудь у зовнішнє середовище в якості компенсації за її існування. Як тільки зв'язки з зовнішнім середовищем обриваються, підприємство гине.

На сьогоднішній день в зв'язку з посиленням та ускладненням конкуренції, а також різким прискоренням процесів змін в зовнішньому середовищі підприємств все в більшій мірі змушені приділяти увагу питанням взаємодії з оточенням та все в більшій мірі розвивати здібності адаптації до змін зовнішнього середовища. Питаннями вивчення зовнішнього середовища підприємствами

готельного бізнесу займалися такі вчені як Агафонова Л. Г., Мальська М.П., Нечаюк Л.І., Пандяк І.Г., Пуцентейло П.Р., Роглев Х.Й., Федорченко В.К. та інші.

Даній проблемі присвячено багато дослідницьких праць, вона потребує виявлення особливостей факторів зовнішнього середовища ринку готельних послуг і подальшого їх аналізу для розвитку, забезпечення підвищення економічної ефективності і конкурентоспроможності готельних підприємств.

Аналіз зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу Івано-Франківської області та дослідження групи факторів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємств індустрії гостинності і має на меті дана стаття.

Останнім часом спостерігається суттєве похвалення розвитку туризму та готельного господарства в Івано-Франківській області. В першу чергу це пояснюється географічним розташуванням (розміщенням у зоні рекреації – Карпатських гір).

Однією з найвизначальніших ознак підприємств готельно-ресторанної сфери є їх зв'язок із зовнішнім середовищем. Підприємство є відкритою системою, воно перебуває в безперервній взаємодії із зовнішнім середовищем і має з ним зворотній зв'язок. Для ефективного функціонування підприємство повинно вивчати зміни в оточуючому середовищі, аналізувати їх і відповідно реагувати на них.

Для підприємств, що відносяться до сфери готельно-ресторанного бізнесу і діють в межах внутрішнього ринку, група факторів зовнішнього середовища включає: економічний, технологічний, політичний, правовий, соціальний, демографічний.

Економічні фактори.

Інфляція в Україні в першому місяці 2012 року склала 0,2%, що є вкрай низьким значенням для січня. У попередні 10 років середня інфляція в цьому місяці становила 1,59%. Інфляція в січні-липні 2012 року проти відповідного періоду 2011 року становила 1%, з початку 2012 р. (липень 2012 року проти грудня 2011 року) – дефляція 0,1%. Базова інфляція (базовий індекс споживчих цін) у липні 2012 року проти червня становила 0%, з початку року (липень 2012 року проти грудня 2011 року) – 0,4%. У липні 2012 року показник базової інфляції проти липня 2011 року становив 3,1%, у січні-липні 2012 року проти відповідного періоду 2011 року – 4,8%. За даними Державної служби статистики, індекс споживчих цін в Україні у серпні 2012р. склав 99,7%, за січень-серпень 2012р. – 99,6% [1]. В Івано-Франківській області у серпні 2012р. індекс споживчих цін становив 99,8%, з початку року – 99,4%. Індекс споживчих цін на послуги готелів та ресторанів на грудень 2011 року до грудня попереднього року становив 106,7% [2].

Величина валового національного продукту зростала незначними темпами. Падіння ВВП в 2009 році склало 14,1%. Борг України в березні 2010 року склав 93,5% від ВВП, ріст ВВП в липні 2010 року – 3,7%. Найбільше від початку цього року зростання ВВП на 4,7% – відбулось у червні. Проте, у першому кварталі 2012 року проти аналогічного кварталу 2011 року зростання ВВП в Україні сповільнилося до 2% у порівнянні з 4,7% у четвертому кварталі 2011 року. Прогноз зростання ВВП України в 2013 році погіршений з 4% до 3,5% [1].

Рівень безробіття по Івано-Франківській області – один з найвищих по Україні. Середньорічна чисельність економічно активного населення області у віці 15-70 років у 2009р., порівняно з 2008р. зменшилась на 1,8% і становила 578,1 тис. осіб, з яких 526,3 тис. осіб, або 91% були зайняті економічною діяльністю, а решта 51,8 тис. осіб – безробітні. У 2010 році цей показник становив 577,8 тис. осіб, а у 2011 році – 580,2 тис. осіб, з них – 540,4 тис. осіб працездатного віку. За січень-березень 2012 року – 587,2 тис. осіб, з них – 555,1 тис. осіб працездатного віку [2]. Середньооблікова кількість штатних працівників в області на 1 червня 2012 року складала 217,2 тис. осіб проти 219,3 тис. осіб в 2011 році [1].

За даними обласного центру зайнятості, кількість зареєстрованих безробітних на 1 серпня 2012 р. склала 17,1 тис. осіб, що становить 101,9% до 1 липня 2012 р. та 96,3% до 1 серпня 2011 р. [3].

Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по області упродовж липня 2012 р. не змінився і на 1 серпня 2012р. склав 2,0% населення працездатного віку. По м. Івано-Франківську кількість зареєстрованих безробітних на 1 серпня 2012 р. склала 2735 осіб. Рівень зареєстрованого безробіття упродовж липня 2012 р. не змінився і на 1 серпня 2012р. склав 1,7% населення працездатного віку. Серед безробітних 61,6% становили жінки, 66,3% – особи, які займали посади службовців, 27,1% – працювали за робітничими професіями, 51,3% – молодь у віці до 35 років [2].

Рівень зайнятості населення в цілому по області за I квартал 2012 року становив відповідно 52,6% проти 52,2% за відповідний період 2011 року [3].

В Україні в липні 2012 року порівняно з липнем 2011 року кількість працівників збільшилася на 0,3% і становила 10,59 млн. осіб.

Доходи населення Івано-Франківської області з кожним роком зростають. Проте, ріст доходів далеко не означає збільшення платоспроможності мешканців області. У більшості випадків збільшення кількості доходів пов'язане з рівнем інфляції. В 2008 р. доходи населення області склали 20143 млн. грн. Наявний дохід на одну особу в 2008 р. – 11262,8 грн. А от реальний наявний дохід, у відсотках до попереднього року у 2008р. – 109,8%. Наявний прибуток у розрахунку на одну особу по Івано-Франківській області за 2010 рік збільшився на 25,9% і склав 14 720,3 грн., що менше середнього рівня по Україні на 19,8% [2].

Зростання реальної заробітної плати в річному вимірі становило 14,6% (16,4% у червні 2012 року). У річному вимірі в липні зростання заробітної плати в номінальному вираженні становило 14,6% (14,8% у травні). Індекс споживчих цін у липні становив 99,9% у річному вимірі.

Номінальні доходи населення області (за попередніми розрахунками) за III квартал 2011р. порівняно з відповідним періодом 2010р. зросли на 15,0% і склали 8319 млн. грн. Частка доходів населення області склала 2,5% у загальному обсязі по Україні. Наявний дохід, який може бути використаний населенням на придбання товарів та послуг, збільшився на 17,8%, а реальний наявний дохід, визначений з урахуванням цінового фактора, – на 11,0%.

Наявний дохід у розрахунку на одну особу за III квартал 2011р. у порівнянні з III кварталом 2010р. збільшився на 17,9% і становив 4989,5 грн., середньомісячний дохід – 1663,2 грн., що у 1,8 рази більше законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (911 грн.).

На збільшення доходів населення вплинуло зростання основних складових: прибутку та змішаного доходу (на 26,3%), заробітної плати (12,4%), соціальної допомоги (на 12,1%).

Середня заробітна плата по регіону у 2010 році складала 1 тис. 670 грн. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника у січні–липні 2012р. склала 2498 грн., що на 16,0% більше, ніж у січні-липні 2011р. Середня номінальна заробітна плата штатного працівника у липні 2012р. становила 2710 грн., що у 2,5 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (1102 грн.). Середньомісячна номінальна заробітна плата в сфері готельно-ресторанних послуг за січень-липень 2012 року – 1361 грн. [2].

Індекс реальної заробітної плати за січень-липень 2012р. порівняно з відповідним періодом 2011р. становив 116,4%, у липні 2012р. порівняно з червнем 2012р. – 98,5%, відносно липня 2011р. – 115,0%.

Загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати в цілому по економіці області (включаючи підприємства-банкрути та економічно неактивні підприємства) на 1 серпня 2012р. становила 7,3 млн. грн. або 1,2% фонду оплати праці, нарахованого за липень 2012р. Впродовж липня 2012р. заборгованість зменшилась на 2,6%.

Витрати населення за III квартал 2011р. порівняно з аналогічним періодом 2010р. збільшилися на 21,7%. Збільшення витрат відбулося переважно за рахунок зростання витрат на придбання товарів та послуг (на 22,6%). Із загальної суми доходів населення на придбання товарів та послуг витрачено 81,3%. Приріст заощаджень становив 1039 млн. грн. [2].

Інвестиційні процеси в регіоні мало розвинуті через недосконалість законодавчої бази, відсутність будь-яких гарантій повернення інвестицій з боку України. У 2011 році в економіку області інвесторами вкладено 174,4 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), у т.ч. з країн ЄС – 168,1 млн. (96,4% вкладеного обсягу). Інвестування здійснювалось у вигляді рухомого і нерухомого майна (65,0% вкладеного обсягу) та грошових внесків (35,0%). У той же час капітал нерезидентів зменшився на 43,9 млн. дол.

Приріст іноземного акціонерного капіталу в економіці області, з урахуванням його утрат і курсової різниці, у 2011р. становив 106,3 млн. дол.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал), внесених в економіку області, на 1 січня 2012р. становив 618,8 млн. дол., у розрахунку на одну особу населення – 449,3 долара. Порівняно з обсягом інвестицій на початок 2011р. він збільшився на 20,7%.

Інвесторами області є нерезиденти з 56 країн світу. До п'яти основних країн-інвесторів, на які припадає 74,8% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Нідерланди – 202,6 млн. дол. (32,8%), Кіпр – 143,1 млн. дол. (23,1%), Італія – 41,0 млн. дол. (6,6%), Сербія – 38,6 млн. дол. (6,2%), Данія – 37,5 млн. дол. (6,1%), Польща – 36,2 млн. дол. (5,9%).

Найбільші обсяги іноземних інвестицій зосереджені на підприємствах міст Калуша (264,4 млн. дол., або 42,7% загального обсягу інвестицій) та Івано-Франківська (199,2 млн. дол., або 32,2%).

Серед районів області значна частка капіталу нерезидентів залучена в економіку Калуського (5,3%), Тисменицького (4,7%), Рогатинського (4,3%), Коломийського (2,6%) районів [4].

Несприятливий інвестиційний клімат у поєднанні і з завищеними макроекономічними показниками, які не дають змогу отримати реальну картину стартових позицій країни на шляху реалізації нею стратегії відкритості, провокують розгортання фінансової нестабільності, зростання корупції, економічних війн та політичних шоків, позбавляючи бажання інвестувати навіть у ринково привабливі види діяльності.

Рівень загального економічного розвитку в державі невисокий. Стратегія розвитку економіки на поточному етапі попри декларування її інноваційно-інвестиційної спрямованості може опиратися на перманентне зростання експорту з орієнтацією на зовнішні ринки, відкритість економіки, високий рівень внутрішнього накопичення і капіталовкладень, сталий притік прямих іноземних інвестицій при різних методах державного втручання: від принципу невтручання – до часткового адміністративного регулювання в залежності від національних інтересів.

За рівнем економічного розвитку Івано-Франківськ посідає третє місце. Місто привертає увагу європейців як бізнесменів, так і туристів. В області розроблено Стратегію економічного і соціального розвитку територій області до 2015 року. Реалізація Стратегії забезпечить:

- зменшення безробіття й підвищення рівня зайнятості населення;
- збільшення доходів населення і його купівельної спроможності, що, у свою чергу, призведе до підвищення рівня життя та стандартів проживання;
- збільшення надходжень до місцевих бюджетів і спроможності фінансувати регіональні та місцеві соціальні програми;
- поліпшення умов особистого розвитку, що стимулюватиме людей жити й працювати в регіоні, а не емігрувати за кордон;
- зменшення соціальної напруги в суспільстві й збільшення довіри громади до регіональних і місцевих органів влади.

Правові фактори.

Існує безліч правових актів і законів, які регулюють діяльність як підприємства загалом, так і підприємства готельного бізнесу безпосередньо. Наприклад, Закон України «Про підприємства», Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» тощо. Безліч документів суперечать одні одним, багато з них відмінюють дію інших. Ситуація невизначена, легко можна заплутатись у законодавчій базі, що призводить до накладання штрафу на підприємство з боку податкових органів.

Правова система нашої держави постійно змінюється, іноді важко простежити за цими змінами. Парламентом було ухвалено Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку та підготовки готельної інфраструктури до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу».

У становленні сучасного ринку готельних послуг певну роль відіграють Закони України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», «Про захист прав споживачів» і «Про туризм». Логіка цих Законів спрямована на надання споживачам права вимагати відповідної якості обслуговування, що спонукатиме підприємства, зокрема, готельні підвищувати рівень послуг [5].

Політичні фактори:

- уряд вважає за пріоритетний напрямок розвитку на Прикарпатті – туристичної галузі. Розроблено Програму розвитку туризму області на 2011-2015 роки;
- громадська незадоволеність діяльністю уряду надзвичайно висока;
- державна політика приватизації вражає – кошти від приватизації у видатковій частині бюджету спрямовуються на проїдання (закупівля енергоносіїв), виплати пенсій, заробітної плати, а не на розвиток галузі;
- рівень корупції державних структур не виміряти жодним з відомих способів, Україна по корумпованості займає мало не перше місце. Корупцією в Україні просякнуті всі сфери.
- економічна свобода держави згідно з міжнародними оцінками критично низька – Україна залежить від західних сусідів не менше, ніж від східних. В рейтингу інвестиційних ризиків Political Risk Atlas 2011 (за інвестиційною привабливістю) Україна обіймає 74-те місце між Буркіна-Фасо (Африка) і Східним Тимором (Індонезія) [6]. А в рейтингу економічних свобод, за версією The Heritage Foundation, наша країна посіла лише 164-те місце з поміж 179 держав, втративши за рік дві позиції [7], упригнул наблизившись до країн, де економічна свобода відсутня взагалі. 2010-го року Україна була 162-ю, а 2009-го – 152-ю. Поміж європейських країн, за цим рейтингом, Україна посіла останнє місце. Найближчими сусідами нашої держави є Узбекистан (163 місце) і Чад (165-те). Під час

його формування до уваги беруться десять показників, зокрема, інвестиційна свобода, свобода ведення бізнесу, свобода від корупції, фіскальна свобода. Найгірші оцінки наша країна отримала за умови для інвесторів та боротьбу з корупцією, якою в Україні, як зазначають в Heritage Foundation, просякнуті всі сфери. В організації також звернули увагу на неефективну регуляторну базу в нашій державі, яка дуже ускладнює життя приватним підприємцям, а також високий відсоток бюджетних видатків (47,3 % ВВП), що загрожує фінансовій стабільності країни.

Соціальні фактори:

- відношення людей до роботи відсутнє, тобто їм робота набридла через не виплату зарплати, одноманітність, відсутність перспективи, відсутність покращення робочих місць;
- населення України загалом старіє і з кожним роком зменшується його кількість;
- профспілкова активність занепала, профспілки зараз нічого не вирішують. Але не все залежить лише від самих профспілок. Головне – свідоме суспільство, усвідомлена громадянська позиція кожного, розуміння і здатність відстоювати свої права самостійно. Пострадянський менталітет є таким, коли всі чекають на вирішення проблем «з боку» – від влади, від керівництва, від впливових осіб. А профспілковий рух має складатись саме з людей, що мають чітке знання своїх прав і здатні самостійно відстоювати свою позицію.

Технологічні фактори:

- вимоги до високоякісного обслуговування зростають практично щодня;
- підібрати кваліфіковані кадри важко, вищі навчальні заклади випускають спеціалістів, які не можуть задовольнити вимоги підприємств готельного бізнесу, що динамічно розвиваються. В Івано-Франківську в 2011 році працювали курси екскурсіводів, які готували фахівців за державними стандартами;
- у 2011 р. розпочалась реалізація проекту «Почни свій бізнес на селі. Позааграрна підприємницька діяльність задля добробуту українських селян (агротуризм)». Протягом I півріччя 2011 року проведено 3 навчальні модулі для власників садиб сільського, зеленого туризму та тренінг для працівників туристично-інформаційних центрів [4].

Демографічний фактор.

Одним з найважливіших факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу є демографічний, оскільки – це люди, а люди – це ринки.

Демографічна ситуація в країні є досить складною. Поступово скорочується кількість населення, особливо сільського, зростає чисельність безробітних, спостерігається значне скорочення населення за рахунок міграцій. Скорочення населення є негативним фактором, так як зменшується місткість ринку, що є стратегічно важливо як для підприємства в цілому, так і для підприємств індустрії гостинності зокрема. Кризові процеси 90-х років негативно вплинули на демографічну ситуацію в Україні. Бурхлива міграція населення, викликана появою можливостей вільного переміщення у межах і за межі території країни, зниження народжуваності та зростання смертності внаслідок економічних і соціопсихологічних чинників спричинили загальне скорочення чисельності населення України.

В Україні починаючи з 2002 року збільшується народжуваність. Після спаду в першому кварталі 2010 року, в наступні місяці показники пішли вгору. Із серпня по жовтень вони поліпшилися в усіх регіонах, крім Харківщини і Дніпропетровщини. Лідером є Полтавщина, де народжуваність зросла на 23%. Держслужба статистики підрахувала кількість населення України: на 1 січня 2012 року в країні проживало 45 млн. 634 тис. осіб [1].

Однак, з початку року чисельність населення скоротилась на 144,9 тис. осіб (-3,1 на 1000). За січень-грудень 2011 року – народилось 502,6 тис. дітей, померло 664,6 тис. осіб. Наразі на одну жінку припадає 1,46 дитини. Для того, аби населення не зменшувалося, треба хоча б 2,2, а для приросту – 2,5. Інакше до 2025 року українців залишиться 36 мільйонів. Кількість населення на 1 серпня 2012 року в Івано-Франківській області – 1381184 осіб, з них постійного населення – 1378458 осіб. Кількість народжених по Івано-Франківській області у січні-липні 2012 року складає 9857 осіб, а за аналізований період у 2011 році – 9289 осіб, проте природний приріст населення у 2012 році складає - 284 особи, а у 2011 році цей показник складав – 663 особи [2].

Туристично-рекреаційна галузь є стратегічним напрямом розвитку Івано-Франківщини. Об'єктивно область має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розміщення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів, тому стратегічно важливим залишається аналіз зовнішнього середовища для підприємств готельного бізнесу.

Зауважимо, що особливе значення при врахуванні зовнішнього середовища в процесі планування діяльності готелю має наявність і достовірність інформації. Сучасні тенденції зовнішнього середовища для управління готелем має не менше значення, ніж внутрішні умови підприємницької діяльності.

У результаті даного дослідження було проведено аналіз факторів зовнішнього середовища підприємств готельного бізнесу в Івано-Франківській області. На жаль, проблеми існують в даному секторі. Незбалансована економічна політика держави, неефективна податкова система, складна демографічна ситуація, громадська незадоволеність діяльністю уряду перешкоджають інтенсивному розвитку індустрії гостинності. Розвиток підприємств готельного господарства має відбуватися паралельно та у тісному взаємозв'язку з зовнішнім середовищем підприємства. При здійсненні аналізу зовнішнього середовища підприємство індустрії гостинності зможе забезпечити собі не тільки прекрасне сьогодні, а й стабільність або ж прогрес в майбутньому.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.if.ukrtel.net/>
3. Івано-Франківський регіональний центр зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/ifir/>
4. Івано-Франківська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/>
5. Скибінський С.В. Маркетинг готельних послуг / С.В. Скибінський, Л.О.Іванова, О.Ф.Моргун. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2000. – 246 с.
6. Корреспондент. – 21 января 2011 г. – С. 8
7. Український тиждень. – № 3, 21 – 27.01.2011 р. – С. 8.

338.33

*Майданевич П.М., д.е.н., професор,
Південний філіал Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Кримський агротехнологічний університет»,
Полищук Е.А., к.э.н., доцент,
ТНУ имени В.И. Вернадского*

**СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ
САНАТОРНО-КУРОРТНОЙ СФЕРОЙ И ЕЕ УЧРЕЖДЕНИЯМИ
АВТОНОМНОЙ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ**

Реформирование санаторно-курортного сектора экономики Автономной Республики Крым является составной частью региональной политики и важным разделом работы региональных исполнительных органов санаторно-курортной сферы, в которой тесно переплетены и взаимосвязаны медицинские, социальные и экономические факторы.

Вопросы управления санаторно-курортной сферой в целом исследуются такими учеными, как Б.Г. Ильясов, Ф.Х. Мазитов, Ш.З. Загидуллин, А.Н. Разумов [1-4] и др. В основных положениях Стратегии экономического и социального развития Автономной Республики Крым на 2011-2020 годы также подчеркивается важность подхода к санаторно-курортной сфере и деятельности санаторно-курортных учреждений [5]. Однако аспекты теории системного подхода, его законы и принципы применительно к вопросам организации и управления санаторно-курортной сферой и учреждениями, которые ее составляют, проработаны и внедрены в практику недостаточно. Поэтому вышесказанное определяет актуальность данного исследования.

Целью данной статьи является разработка организационных основ к системному подходу в управлении санаторно-курортной сферой и ее учреждениями Автономной Республики Крым.

В состав санаторно-курортной сферы (СКС) Автономной Республики Крым входят лица, принимающие решения, непосредственные исполнители и активные потребители услуг (пациенты), а также различные организационно-технологические и функциональные подсистемы. Всё это требует рассмотрения санаторно-курортной сферы как системы, которая состоит из отдельных подсистем и